

JÄRVI-SUOMEN KYLÄT RY

TOIMINTASUUNNITELMA VUODELLE 2013

Hyväksytty syyskokouksessa 17.11.2012

Johdanto

Järvi-Suomen kylät ry (Jäsky) toimii Etelä-Savon paikalliskehittäjien yhteistyöelimenä sekä kylätoiminnan kehittäjänä ja edunvalvojana. Yhteistyössä alueen toimintaryhmien ja muiden järjestöjen kanssa Jäsky ajaa maaseudun ja kansalaisvaikuttamisen asioita maakunnassa. Alueellamme toimii 200 kylää tai kyläryhmää, joissa on kylätoimintaa. Jokaisella kylätoiminta-alueella on kyläyhdistys, kylätoimikunta tai muu yhdistys, joka toimii kyläyhdistyksen tavoin eli on avoin kaikille kyläläisille ja toimii koko kylän kehittämiseksi.

Jäskyn vahvuudet ovat perustason järjestötoiminta ja tiedotus. Jäsenmäärä on kasvussa (marraskuussa 2012 235 jäsentä). Jäskyllä on tällä hetkellä vain yksi osapäiväinen työntekijä, kyläasiamies. Tavoitteena on kokopäiväinen kyläasiamies ja muutaman vuoden kuluessa kaksi kyläasiamiestä.

Kylien aktivointi

Jäskyn tavoitteena on, että kylät ottavat vastuuta omasta kehityksestään, mm. yhteisöllisyydestä, palveluista, infrastruktuurista ja yrittäjyydestä.

- Tehdään kartoitusta kylien tilanteesta sähköpostikyselyillä ja erilaisissa tilaisuuksissa otsikolla ”Kylien neuvonpito”.
- Kartoitetaan myös maakunnan kaupunginosayhdistysten tilannetta ja toiveita ja pyritään saamaan ne mukaan paikallisvaikuttajien yhteistyöhön.
- Aktivoidaan myös passiivisia kyliä joko toimimaan itse tai kehittämään kylien yhteistyötä/lyömään yhteen kylätoimikuntia sekä aktivoidaan myös kirkonkyliä ja kaupunginosayhdistyksiä, tavoitteena toimiva kylätoimintarakente.
- Kyläyhdistysten rekisteröitymistä edistetään edelleen.

Voimistuvat kylät -kampanja

Osallistutaan valtakunnalliseen kampanjaan. Mikkelissä ja Rantasalmella on jo järjestetty aluetilaisuuksia. Kampanjan tavoitteena on kolmannen sektorin ja paikallistoimijoiden aseman selkiyttäminen ja yhteistyön lisääminen kuntien kanssa.

Kampanjan valtakunnallinen vetovastuu on Suomen kylätoiminta ry:llä ja mukana on myös Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, Maaseutuverkosto, Suomen Kuntaliitto ja kunnat, Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja seurakunnat sekä Maaseudun sivistysliitto.

Maaseudun kehittämisen toimenpideohjelma 2012-2020

Etelä-Savo on maaseutumaakunta, jossa ei ole suuria kaupunkeja. Maakunnan menestys perustuu paljolti maaseudun menestykseen. Jäsky osallistui yhdessä MTK Etelä-Savon, ProAgrian, Ruralian, Jäskyn, Elykeskuksen ja Etelä-Savon maakuntaliiton kanssa maaseudun kehittämisen toimenpideohjelman laatimiseen vuosina 2011–2012. Ohjelma julkistettiin kesäkuussa 2012.

Kyläpajoissa nousi esille muun muassa:

- Maaseudun palvelut – uudet muodot, kolmannen sektorin ja kuntien yhteistyö
- Maaseudun asukkaiden ja elinkeinoelämän toimijoiden vaikutusmahdollisuudet – kylätason osallistuminen alueen kehittämiseen

- Osaamisen kehittäminen – yhteistyö, kyläsuunnitelmat
- Maaseudun ja kylien elinvoimaisuus ja kylien yhteishenki
- Toimijoiden osaamisen kehittäminen, kylien voimistaminen ja asukkaiden yhteishengen vahvistaminen

Maakunnastamme puuttuu edelleen maaseutujärjestöjä ja viranomaisia kokoava yhteinen pysyvä kehittämiselin. Näin tällaistenkin ohjelmien ja strategioiden toteutuminen jää ei-kenenkään vastuulle. Monissa maakunnissa on Maakunnan yhteistyöryhmän MYR:n maaseutujaosto mutta Etelä-Savosta sellainen vielä puuttuu. Jäskey ajaa edelleen maaseutujaoston perustamista.

Jäskey pyrkii muutenkin lisäämään maaseututoimijoiden osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia. Tämä tapahtuu ainakin kahdella linjalla: tiivistetään maaseutujärjestöjen yhteistyötä niin, että maaseutuääni kuuluu vahvana. Lisäksi tehdään aloitteita ja esityksiä: seurataan tarkkaan maakunnan kehitystä ja ollaan muita kehittäjiä askeleen edellä.

Kestävä kylä – avaimia muutoksiin

Kestävä kylä – avaimia muutoksiin -hankkeeseen on haettu rahoitusta yhdessä Hämeen Kylät ry:n ja Päijät-Hämeen kylät ry:n kanssa. Hanke vahvistaa kylät-yhdistykset-kunta -yhteistyötä sekä kansalaisyhteiskuntaa. Hankkeen toiminta jakautuu kolmeen osaan:

Asiantuntijaohjaus kylä-kunta vuoropuheluun: neuvottelukierroksia, kansalaisaktiivisuutta lisäävät toimet erityisesti kirkonkylissä, Kestävä kylä -kyläsuunnittelumenetelmän mukaisten kyläsuunnitelmien asiantuntijaohjaus ja paikallinen palveluohjaus.

Maaseudun kehittämisen toimenpideohjelman toteuttaminen: toimenpiteiden edistäminen, paikallistoiminnan yhteiskunnallisten vaikutusten esilletuominen, seminaarit, kärkihankkeiden suunnittelu ja teemaryhmät.

Vertaisverkkojen luominen maakuntien välille: oppiminen, toimintamallien siirtäminen.

Vuoden teemat

Kylätoimintaa ei voi keskittää vain yhden teeman ympärille, vaan erilaisia maaseutuasumisen, työllisyyden ja yhteistyön toimenpiteitä tarvitaan jatkossakin.

Kylätoimijoiden aktivointi ja järjestöosaamisen kehittäminen

Kansalais- ja järjestötoiminta on muuttumassa. Tämä vaatii muutoksia myös kylätoiminnassa. Yhä enemmän toiminta perustuu hankkeisiin ja myös verotulkinnat ja kilpailutukset edellyttävät järjestöiltä ja palvelujen tuottajilta yhä enemmän.

Järjestöissä siirrytään jäykästä hallintokeskeisyydestä toimintakeskeisyyteen. Toimijoiden motivaatio tulee toiminnan mielekkyydestä, siitä että siinä voi oppia sekä toiminnan vaikuttavuudesta. Toimijoiden arkipäivän asiat, kulttuuri ja arvot ohjaavat järjestötoimintaa.

Lähidemokratia

Kylästä pitää tehdä pienin päätöksentekoyksikkö, joka voi järjestää kansanäänestyksiä ja laatia omia suunnitelmia. Kuntien on huomioitava näitä suunnitelmia ja jos niillä alueilla, joilla kylät niin vaativat tulisi perustaa aluelautakunta tai -johtokunta.

Kuntaliitokset onnistuvat vain, jos samalla turvataan lähidemokratia ja lähipalvelut. Neuvotaan ja tuetaan kuntaliitoskyläiä. Tehdään esityksiä aluejohtokuntien vahvistamiseksi.

Kuntien tulisi lisätä tietotusta ja keskusteluyhteyksiä kylien suuntaan sekä muutenkin tukea aktiivisen kansalaisyhteiskunnan toimintaa kylissä.

□ **Kyläsuunnittelu**

Kyläsuunnittelu tuo pitkäjänteisyyttä kylien kehittämistoimintaan ja kyläsuunnitelma toimii hanke-toiminnan tukena, sillä voidaan vaikuttaa kunnan suunnitteluun ja se on hyvä infopaketti uusille asukkailla ja vapaa-ajan asukkailla. Kyläsuunnitelmia pitää myös ottaa huomioon kuntasuunnittelussa.

Etelä-Savossa on viime vuosina tehty useita kyläsuunnitelmia mutta valtaosa kylistä on vielä ilman kyläsuunnitelmia joten niiden laatiminen on tärkeä tavoite. Kyläsuunnittelua voidaan kehittää ”kevyemmäksi” mutta samalla pitää huolehtia siitä, että kaikkia kyläläisiä kuullaan.

□ **Kylien kokoontumistilat**

Kylien yhteisöllisyys ja maakunnan sosiaalinen pääoma ovat riippuvaisia siitä, että joka kylässä on asianmukaiset kokoontumistilat kylätoimijoille, nuorille, kansalaisopiston piireille jne.. Kokoontumistiloista kerätään tiedot, tiedotetaan erilaisista malleista ja edistetään hyviä ratkaisuja kylille. Kylä- ja seurantalosten markkinointia edistetään alueellisella yhteistyöllä.

Neuvotaan kyliä kylätalosten lämmitysratkaisuissa.

□ **Kyläkouluja ja muita lähipalveluja tarvitaan**

Lähipalvelujen ja erityisesti kyläkoulujen säilyminen maakunnassa edistetään tiedottamalla ja etsimällä ennakkoluulottomasti uusia ratkaisuja. Lähipalvelujen heikkeneminen voi uhata koko maakunnan tulevaisuuden.

Osa palveluista voidaan siirtää monipalveluautoihin tai nettiin. Suunnittelu on tehtävä yhdessä kyläläisten kanssa.

Kiinnitetään erityistä huomiota **postipalveluihin** ja puututaan palvelujen heikentymiseen. Postinjakelu pitää jatkossakin ulottua kotiin ja yrityksiin perille asti ja postipalvelupisteitä pitää olla riittävästi.

Myös **puhelinpalvelujen** pitää toimia moitteettomasti koko maakunnassa ja myös sähkökatkojen aikana.

□ **Kyläyrittäjyydellä toimeentuloa**

Paikallista yrittäjyyttä edistetään. Palveluala on nopeimmin kasvava työllisyyden ala, siinä pitäisi pyrkiä paikallisiin ratkaisuihin esimerkiksi sopimus. Myös laadukasta kylämatkailua voidaan edistää yhteistyöllä. Maa- ja metsätalous ovat osalle kyläläisistä tärkeitä toimeentulon kannalta ja lisäksi nämä ovat tärkeitä kylämaiseman sekä ruokaturvallisuuden kannalta.

Uusiutuvan energian tuotanto voi kasvaa maaseudulla. Tuulivoiman rakentamista tulee edistää ja kylän osallisuutta tulee varmistaa osaomistajuudella tai kylärahalla Ruotsin ja Saksan mallien mukaisesti.

□ **Tulomuutto**

Väljä, luonnonläheinen asuminen on maakuntamme valtti. Edistetään mm. kyläkaavoja, rakennuspaikka-suunnittelua, uusien asuntojen rahoitusmahdollisuuksia, maallemuuttoa jne.

Jäskey on saanut maakunnan kehittämisrahaa maallemuuttopalvelun pystyttämiseen. Varsinainen hanke on loppunut, mutta toiminta jatkuu. Tavoitteena on edistää tulomuuttoa maakuntaan ja toisaalta aktivoida kyliä tuomaan kiinnostavia kiinteistöjä myyntiin.

Etelä-Savossa toimii jo usealla kylällä tonttipörssi: kyläyhdistykset ovat kartoittaneet myytäviä ja vuokrattavia tontteja ja taloja. Kaavoja ja tontteja löytyy myös kuntien kotisivuilla.

□ **Kansainvälisellä yhteistyöllä uusia tuulia kyliin**

Varsinkin nuoret ovat kiinnostuneita avautuvista ja yhteistyöhakuisista kylistä.

Laajakaista-, vesihuolto- ja tieasiat ovat tärkeitä

Osallistutaan edelleen Laajakaista kaikille -hankkeen valmisteluun ja toteuttamiseen ja tarvittaessa käynnistetään laajakaista-asioista oma tiedotushanke.

Maaseudun yleinen tiestö vaatii kipeästi kunnostusta. Myös yksityisteiden kunnostaminen kannattaisi vauhdittaa ja rahoitus turvata jatkossakin.

Liikuntaa, kulttuuria ja ympäristöä nostetaan esille

Jäskey oli mukana käynnistämässä Etelä-Savon liikunnan hankkeita toimintaryhmien alueille ja toimii näiden hankkeiden kanssa yhteistyössä. Kulttuurihankkeita ja kylämaisemahankkeita autetaan alkuun ja edistetään kylillä. Mm. uusi jätevesiasetus vaatii tiedottamista, jotta sen tavoitteet voidaan toteuttaa hyvin mutta kustannuksia säästän.

Nuoret

Nuorissa on kylienkin tulevaisuus. Kehitetään uusia keinoja kuulla nuorten toiveita ja ottaa nuoria mukaan kyläsuunnitteluun ja muuhun toimintaan. Kansainvälistyminen, monikulttuurisuus, yhteisöllisyys ja avoimet kokoontumistilat ovat tärkeitä nuorille ja tähän liittyvillä hankkeilla kylät voivat tehdä itsensä kiinnostaviksi nuorille.

Pidetään yhteyttä kylien nuoriin, jotka ovat muualla opiskelemissa tai töissä. Perustetaan maakuntaan opinnäytetyöpankki ja edistetään harjoittelu- ja kesätyöpaikkojen tarjontaa jotta nuorten kiinnostus omaan maakuntaan säilyy.

Vapaa-ajan asukkaat

Lisätään mökkiläisten mahdollisuuksia vaikuttaa kuntien asioihin kyläyhdistysten kautta. Suositellaan, että kyläyhdistysten hallitukseen otetaan mukaan vapaa-ajan asukkaiden edustajat. Palvelujen tarjonnassa kuntien tulisi huomioida vapaa-ajan asukkaat. Vapaa-ajan asutus ja palvelut tuovat myös työpaikkoja maakuntaan.

Maaseutuvaikutusten arviointi

Edistetään maaseutuvaikutusten arviointijärjestelmän käyttöönottoa Etelä-Savossa. Arviointi koskisi kaikkia suuria hankkeita ja suunnitelmia, niiden vaikutuksia erityisesti maaseudun kannalta pyrittäisiin arvioimaan. Arviointi tehtäisiin asiantuntijavoimin, asukkaita ja yhteisöjä kuunnellen. Jatkossa kaikkien kuntaliitosten yhteydessä pitää tehdä maaseutuvaikutusten arviointi.

Vuoden kylä

Valitaan maakunnan vuoden kylä. Huomioidaan muutenkin kylien asioita edistäneitä henkilöitä ja yhteisöjä. Vuoden kylän valinnassa painotetaan vuonna 2013 kylän yhteistyö kunnan ja muiden kylien kanssa.

Kyläpäivä ja muut tilaisuudet

Järjestetään maakunnallinen kyläpäivä ja maakunnallisen kylätoiminnan 20-vuotisjuhla helmikuussa sekä seminaarit kevät- ja syyskokousten yhteydessä. Järjestetään kylien kuntakohtaisia yhteistyöseminaareja yhdessä kuntien ja seurakuntien kanssa.

Yhteistyö

Jäskey toimii yhä enemmän toimintaryhmien ja muiden maaseutujärjestöjen linkkinä maakunnan päättäjien suuntaan.

Suuri osa maakunnan maaseutujärjestöistä kuuluu Jäskeyn: ProAgria Etelä-Savo, MTK Etelä-Savo, Etelä-Savon yrittäjät, Etelä-Savon liikunta, Piällysmies, Päijänne-LEADER, Rajupusu LEADER ja Veej-jakaja.

Maakunnan maaseutujärjestöjen yhteistyöfoorumiin kuuluu lisäksi mm. 4H-piiri ja Mikkelin Setlementti. Yhteistyöfoorumi kokoontuu 1-2 kertaa vuodessa Jäskyn ja MTK Etelä-Savon kutsusta. Mukana on nyt 15 järjestöä.

Yhteistyöfoorumia kehitetään niin, että yhteistyö on mahdollisimman tehokasta ja maakunnan asioihin pystytään vaikuttamaan.

Toimintaan otetaan mukaan kaupunginosayhdistykset ja suunnataan toimintaa niin, että se palvelee myös niitä.

Jäskey tekee yhteistyötä hankkeiden kanssa. Jäskyn kaikkia kyliä kattava osoiterekisteri on tietyin edellytyksin myös sen yhteistyöhankkeiden käytössä. Kyläyhdistysten rekisteröimisellä varmistetaan, että ne voivat osallistua hankkeisiin ja kantaa vastuuta kylien kehittämisestä.

Jäskey on Suomen kylätoiminta ry:n (SYTYn) jäsen ja pitää aktiivisesti yllä yhteyksiä maakunnan vaikuttajiin ja yhteistyökumppaneihin. Otetaan kantaa maakunnan liiton ja muiden tahojen suunnitelmiin ja päätöksentekoon.

Yhteistyötä kuntien, maakuntaliiton, Ely-keskuksen, Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin, Mikkelin ammattikorkeakoulun sekä muiden hankkeiden, työryhmien ja yhteistyötahojen kanssa tiivistetään. Kehitetään yhteistyötä Metsänomistajien liitto Järvi-Savo ry:n kanssa.

Tiedottaminen

Tiedotus on Jäskyn vahvuus. Meillä on laaja postituslista – noin 600 osoitetta kylissä ja kunnissa. Sähköpostilista kasvatetaan, siinäkin on jo noin 750 toimivaa osoitetta. Tiedotuksen lähtökohtia:

- Uskottava imago, myönteinen ote, valmius keskustella, hyvä kieliasu.
- Selkeys, säännöllisyys, uutisarvo, paikallisuus, vuorovaikutus, eri tiedotuskanavien käyttö, yhteistyö, kylien palaute, lehdistötiedottaminen, sisäinen tiedotus.

Lähetetään kyläkirje alueen kaikkiin kyliin, henkilöjäsenille ja yhteistyökumppaneille ainakin kaksi kertaa vuoden aikana. Lisäksi tehdään yhteistyötä eri tiedottajien kanssa. Maaseutu Plus -lehti tilataan kaikille maksaneille jäsenille, sen levikkiä edistetään ja toimitetaan siihen juttuja.

Ylläpidetään ja kehitetään Jäskyn Internet-sivusto www.jasky.net ja tarjotaan myös kylille ilmaista kotisivutilaa. Avustetaan kyliä kotisivujen teossa ja rohkaistaan niitä päivittämään sivunsa.

Sähköpostilla leviävää uutisviestiä lähetetään edelleen. Myös toimintaa sosiaalisessa mediassa kehitetään. Lehdistötiedotuksessa pääsisältönä ovat kylät ja hankkeet.

Varainhankinta ja taloudenhoito

Jäskey pääsi muiden kylien yhteenliittymien kanssa valtionavun piiriin vuonna 2003. Tuki on kasvanut hitaasti mutta varmasti. Jäsenhankintaa tehostetaan ja muuta varainhankintaa ideoidaan.

Yhteistyö yritysten kanssa vaatii uusia ideoita, jotka lähtevät siitä että molemmat osapuolet hyötyvät yhteistyöstä.